

Invented Spelling op De Emmaus

Op De Emmaus in Rotterdam West is een aantal jaar geleden gestart met het verbinden van taal aan spel, waarbij mondelinge taal en geletterdheid aan elkaar worden verbonden. In dit artikel vertellen Dionne de Ligt en Marie-Louise Rosier hoe leesplezier centraal staat in in groep 1-2.

Uit onderzoek blijkt dat de leesvaardigheid van Nederlandse jongeren de afgelopen jaren is gedaald (PISA, 2018). Een lage taalvaardigheid heeft een negatief effect op het functioneren op school en in de maatschappij en kan leiden tot laaggeletterdheid (Stichting lezen, 2019). In *Resultaten PISA-2018 in vogelvlucht* (Rijksoverheid) wordt als een van de mogelijke verklaringen voor de achteruitgang van de leesvaardigheid gegeven dat er sprake is van een daling van het plezier in lezen bij kinderen. Tevens wordt binnen dit rapport gesteld dat kinderen minder en oppervlakkiger zijn gaan lezen.

Diverse studies laten zien dat de leesmotivatie van kinderen niet vaststaat en dat met de juiste ondersteuning de leesmotivatie van kinderen wordt aangewakkerd (van Steensel, van der Sande, Bramer, & Arends, 2016). Hoe positiever de leesmotivatie, hoe groter de leesvaardigheid (PISA, 2009). Reden genoeg om op de Emmausschool de motivatie voor het lezen te verhogen. Je kunt hiermee niet vroeg genoeg beginnen.

Nadat het kleuter- en lageronderwijs werden samengevoegd tot basisonderwijs in 1985 is er een kentering ontstaan in het onderwijs aan kleuters. Doelen

worden steeds meer behaald door op een schoolgerichte manier les te geven in de vorm van losstaande lesjes (Van der Aalsvoort, Kwakkel-Scheffer & De Vries, 2004). Taal groeit niet door het geven van een losstaand lesje of door het aanbiede-

den van niet-contextgebonden woorden. Om woorden te begrijpen moeten ze in een contextrijke omgeving aangeboden worden. Door aan een spelthema boeken en activiteiten te verbinden waarin woorden rondom dat thema aan bod komen,

wordt de woordenschat vergroot. Je kunt de woordenschat dan zo groot maken als je zelf wilt. Het spelverhaal moet aansluiten bij de belevingswereld van de kinderen zodat de betrokkenheid groot is. Aantrekkelijke activiteiten waarbij gebruik wordt gemaakt van concrete materialen, situaties en settings stimuleren de kans dat het kind gemotiveerd wordt tot het willen verkrijgen van meer informatie rondom een bepaald onderwerp. Deze informatie halen we onder andere uit boeken en zo bevorderen we daarmee de intrinsieke leesmotivatie.

Juf Dionne is leerkracht van een kleuterklas. In de eerste weken van het schooljaar staat altijd de ontruimingsoefening op de planning. Ook dit schooljaar is dit het geval. Op de ochtend van de oefening bereidt Dionne de kinderen voor op wat er gaat komen. Mohamed begrijpt heel goed waar het over gaat en merkt de rookmelder op die boven de deur hangt. Er ontstaat een kringgesprek over de rookmelder, de brandslang in de gang en de sirene die dezelfde dag nog zal gaan. Daarmee begint dan ook het spelverhaal rondom de brandweer in de klas. De motivatie bij de kinderen om meer te willen weten over de brandweer is hiermee aangewakkerd. Dit maakt dat de betrokkenheid groot is. Wat moeten en willen de kinderen allemaal te weten komen over de brandweerwagen, de brandweermannen en -vrouwen. Wat weten de ze al? Wat zien we daar buiten in de straat al kijkend naar de brandweer? En hoe kunnen we het begrip vergroten? Nadat de ontruimingsoefening achter de rug is, starten we met het maken van een tekening van de brandweer. Een aantal leerlingen maakt een tekening van de brandweerwagen. Ook liggen er boeken op tafel over de brandweer. Met de tekeningen, de informatie uit de boeken en de voorkennis van de kinderen maken we een mindmap om te zien wat er allemaal bij de brandweer hoort. We schrijven de woorden op, plakken de tekeningen erbij en zoeken naderhand plaatjes die bij de woorden horen. Hoe gaan we dit nu vormgeven in de klas? De brandweerauto staat voor de kinderen centraal. In de

themahoek willen ze een brandweerauto maken om in te kunnen spelen. We kijken naar filmpjes over de brandweerauto. Vervolgens knutselt een groepje vuur om te doen lijken dat het huis in brand staat en juf Esther knutselt met een groepje de brandweerauto in de themahoek.

De kinderen zijn enthousiast en klaar om te spelen. Juf Dionne speelt veel mee en laat de kinderen tijdens het spelen ook veel tekenen en schrijven. Welk nummer bel je als er brand is? Wat is het adres van de brand? Hoe heet de persoon die de melding heeft gedaan? Dit zijn verschillende schrijfactiviteiten die de kinderen tijdens het spel doen. Door samen te spelen en de kinderen uitdagende vragen te stellen gaan ze dieper op het spelverhaal in. Zo komen we er bijvoorbeeld ook achter dat er verschillende manieren van blussen zijn. Je kunt de brandblusser, de brandslang, de blushelikopter en het blusdekken gebruiken om iets of iemand te blussen. Ook deze materialen zoeken

we op of knutselen we om vervolgens te gebruiken in het spel. Een aantal weken zijn de kinderen actief betrokken bij het spel rondom de brandweer. Wanneer het spel lijkt stil te vallen is het tijd om de motivatie weer aan te wakkeren. Dit keer doet juf Dionne dat door de kinderen te laten nadenken over de volgende vraag: "Heeft de brandweer ook andere taken dan het blussen van brand?" Hodayfa heeft in een boek gezien dat de brandweer ook katten uit de boom redt. Er moet dus een boom, een kat en een trap komen om katten uit de boom te redden. Weer maken de kinderen veel tekeningen en de woorden kat, boom en trap schrijven ze veelvuldig op.

Juf Dionne kijkt filmpjes met de kinderen en heeft boeken in de klas. De beschikbaarheid van boeken is positief gerelateerd aan leesmotivatie (Stichting lezen, 2012). Daarom maakt de Emmaus-school sinds dit jaar gebruik van het programma 'De bibliotheek op school'.

Dit is een landelijk programma waarbij bibliotheken en het onderwijs met elkaar samenwerken, met als doel dat leerlingen meer leesplezier krijgen, digitaal vaardiger worden en hun taalontwikkeling verbeteren. Niet alleen leesboeken, maar ook andere boeken zoals informatieve boeken, affiches, encyclopedieën en folders. Hiermee vergroot niet alleen de woordenschat, ook de geletterdheid komt hiermee op gang. De woordenschat wordt uitgebreid doordat het begrip rondom de aangeboden taal vergroot wordt. Bij 'invented' spelling gaat het erom dat kleuters gaan experimenteren met letters en klanken. Dit gebeurt voordat ze naar groep 3 gaan en de overgang naar de alfabetische geletterdheid gemaakt wordt. In eerste instantie zal de spelling niet overeenkomen met de conventionele spelling. Het is de bedoeling dat kinderen door zelf te schrijven ervaring opdoen met de teken-klankkoppeling en de functie van schrijven (Odink, 2020). Nadat het kind

een woord op zijn eigen manier gespeld heeft, vraagt juf Dionne eerst of het kind het door hem geschreven woord wil nalezen. Daarna vraagt ze of het kind nog iets wil veranderen aan het woord. Vervolgens laat juf Dionne zien hoe zij het woord schrijft, waarna er samen met het kind gepraat wordt over de verschillen in de manier van spellen. Kinderen worden op die manier stap voor stap tot de correcte spelling geleid (Loewus, 2017). Om het invented spellen te stimuleren zijn er in de klas de genoemde materialen nodig waarin letters en woorden zichtbaar worden voor de kinderen om kennis te krijgen van deze letters. Ook zijn er in de hoeken schrijfmateriaal nodig om bijvoorbeeld een boodschappenlijstje of, in het geval van de klas van juf Dionne, een alarmnummer van de brandweer op te schrijven. Ze leest boeken voor, de kinderen lezen deze en andere boeken waarna ze zelf gaan schrijven. Dit begint met krabbels, maar er ontstaan al snel

lettervormen en daarna echte letters. Misschien nog niet geheel volgens de juiste spelling, maar wel zoals het kind het zelf verklankt en opgeschreven heeft. Het kind weet dan wat hij geschreven heeft en kan dit delen met andere kinderen en de leerkracht. Door de woorden, zinnen en teksten van de leerling bij de tekening te schrijven te publiceren en presenteren, laat de leerkracht zien dat geschreven tekst een doel en waarde heeft. Nadat wij op de Emmausschool gestart zijn met invented spelling zien wij dat de kinderen elkaar aansteken in het schrijven van woorden op een eigen manier. De kinderen worden steeds enthousiaster waardoor de intrinsieke motivatie vergroot en het effect van invented spelling zichtbaar is bij de kinderen!

i Dionne de Ligt in leerkracht van groep 1-2 op de Emmausschool in Rotterdam

i Marie-Louise Rosier is intern begeleider op de Emmausschool in Rotterdam

Literatuur

- Loewus, L. (2017). Invented spelling leads to better reading study says. *Education Week*, nummer 5
- Odink, H. (2020). Schrijfactiviteiten in de kleuterklas. *Het Jonge Kind*, Jrg. 48 nr. 3
- Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling (2012). *Leesmotivatie, leesgedrag en leesvaardigheid van Nederlandse 15-jarigen*. Cito.
- Rijksoverheid(2018). *Resultaten PISA-2018 in vogelvlucht*. Geraadpleegd via <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/12/03/resultaten-pisa-2018-in-vogelvlucht>
- Stichting Lezen (2012). *Samen werken aan een sterke leescultuur. Beleidsvoorname van Stichting Lezen voor de cultuurplanperiode 2013-2016*. Stichting Lezen.
- Van der Aalsvoort, G.M., Kwakkel-Scheffer, J.J.C., & de Vries, A.K. (2006). *Puur plezier. Spelsuggesties voor de basisschool*. Acco.
- Van Steensel, R., van der Sande, L., Bramer, W., & Arends, L. (2016). *Effecten van leesmotivatie-interventies Uitkomsten van een meta-analyse*. Stichting Lezen.